

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן
מליובאוויטש

ימים אחרונים של פסח

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, ניו

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ואחת לבריאה

שנת המאה להולדת כ"ק אדמו"ר מה"מ

לזכות

החתן הת' יצחק שיחי'

והכלה מרת נחמה דינה תחי'

ווייל

לרגל נישואיהם בשעטומ"צ

ביום ג', ג' ניסן, ה' תהא שנת אראנו סגולות

”ויבנו בית בישראל בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה
כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות”

*

נדפס ע"י הוריהם

הרה"ת ר' דוד וזוגתו מרת רחל שרה סאשא שיחיו ווייל

הרה"ת ר' רפאל יואל וזוגתו מרת חי' רחל שיחיו זימערמאן

בשורת הגאולה

ונחלתנו" – להביא בפועל את הגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש.

וכדי למהר ולזרז עוד יותר ע"י הפעולה שלי – אוסיף ואתן לכאור"א מכם שליחות-מצוה ליתן לצדקה, וגדולה צדקה שמקרכת את הגאולה³.

ואני את שלי עשיתי, ומכאן ולהבא תעשו אתם כל אשר ביכלתכם.

ויה"ר שימצא מכם אחד, שנים, שלשה, שיטכסו עצה מה לעשות וכיצד לעשות, ועוד והוא העיקר – שיפעלו שתהי' הגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש, תיכף ומיד ממש, ומתוך שמחה וטוב לבב.

(משיחת אור ליום ועש"ק פ' שמיני, כ"ח ניסן תנש"א)

ימים אחרונים של פסח

א. כ' הרמב"ם: „כל לילי יום טוב ובלילי יום הכפורים אומרים שהחיינו, ובשביעי של פסח אין מברכין שהחיינו¹ מפני שאינו רגל בפני עצמו וכבר בירך על הזמן בתחלת הפסח“.

וצע"ק למה האריך הרמב"ם בטעם שאין מברכין שהחיינו בשביעי של פסח, דלכאורה הטעם „מפני שאינו רגל בפני עצמו“ מספיק, ולמה הוסיף גם „וכבר בירך על הזמן בתחלת הפסח“?

וי"ל – דמלמד שאם לא בירך כל ימי הפסח מברך באחש"פ.

אבל יש לומר, שיתירה מזה קמ"ל הרמב"ם, ובהקדם שעד"ז צ"ע בלשון רבינו הזקן בשולחנו (הל' פסחי), שכ' „ואין אומרים שהחיינו בקידוש של שתי לילות [האחרונים] כיון שכבר אמרו בב' לילות הראשונים של פסח“, והיינו שלא הביא כלל (תחילת לשון הרמב"ם) ד-שביעי של פסח „אינו רגל בפני עצמו“, וכ' רק (עד"ז סיום לשון הרמב"ם) „שכבר אמרו בב' לילות הראשונים של פסח“.

ועפ"ז תמוה אמאי כתב גבי ברכת שהחיינו הטעם „שכבר אמרו כו“, והרי אותו הטעם (שכבר הביא קודם) שאין אומרים הלל בחוש"מ וי"ט האחרונים – שאינם „כמועד בפני עצמו ולא תקנו לקרות ההלל אלא בפרקים . . ובהתחלת המועד“ – בתוקף ג"כ לגבי אמירת שהחיינו (שהיא רק על המועדים ש"מזמן לזמן אחי", ומברכים אותה רק „בה-

(1) הל' שבת פכ"ט הכ"ג.

(1*) סוכה מז, א.

(2) כ"כ גם בשו"ת ערוגת הבושם (אור"ח סקמ"ד) ומתיר עפ"ז קושיית המנ"ח (דלקמן הערה 14), למה השמיט הרמב"ם דין תשלומין דברכת שהחיינו (המפורש בש"ס). כי רימזו כאן. אבל לכאורה צ"ע, כי ל"ל להרמב"ם לרמז דין זה (ורק גבי פסח) ולא כתבו בפירוש. ולהוסיף, שבשו"ע אדה"ז הביא בפירוש הדין דתשלומין (כדלקמן ס"כ) ומ"מ נקט לשון זה. (3) סת"צ סי"ב.

(4) שם סק"ו.

(5) סעיף ו.

(6) ערכין י, סעי"א ואילך.

(7) אולי הוא ע"פ ל' הש"ס יומא (ב, סעי"ב)

„טפל דיד" (אלא ששם קאי גם בנוגע לסוכות, ואפילו שמע"צ).

(8) ראה רש"י ד"ה יחיד – תענית כח, ב.

תוד"ה וי"ט שם.

(9) ל' הש"ס עירובין (מ, ב). ועד"ז בשו"ע

אדה"ז אור"ח סתר"ט ס"ז. – וראה אבודרהם (סדר

(3) ב"ב י"ד, א. וראה תניא פל"ז.

תחלת המועד⁽¹⁰⁾?

ב. ויש לומר דטובא קמ"ל בהוספה זו, ובהקדים מה שיש להסתפק בגדר ברכת הזמן על המועדים, דיש לבארה בשני אופנים:

(א) החיוב הוא כמו ברכת שהחיינו על מצות הבאות מזמן לזמן או על פרי המתחדש מזמן לזמן וכיו"ב, שהיא מצד החידוש שבדבריו, וכן בענייננו, שברכת הזמן על המועדים היא מצד החידוש בהגיע זמן מיוחד זה.

(ב) ברכת הזמן על המועדים היא על

תפלות של חול שער ג', ברכת המצות ומש' פטירה⁽¹¹⁾ דלא מצינו שהחיינו על דבר הבא בפחות מל' יום, וגם מזה הטעם אין אומרים זמן בשבתות... מפני שהן בפחות מל' יום.

(10) ראה עירובין שם, זמן כל שבעה מי איכא.

(11) שהחידוש הוא שגורם לשמחת הנפש — ראה סדר ברכת הנהנין לאדה"ז (רפ"ב). וראה שם ס"ז, כל שמחת לבב הבאה לאדם. שו"ע אדה"ז א"ח סתרמ"א ס"א (לענין ברכת שהחיינו על מצות), על השמחה שיש לאדם מן המצוה. — וראה לקו"ש ח"ט ע' 372 הערה 12. וש"נ.

(12) וכן משמע לכאורה מעירובין שם, אנא אקרא חדתא נמי אמינא זמן (אלא י"ל, דלפי המסקנא שם, רשות לא קא מיבעי לי... חוכה מאי, אינו כן).

ולהעיר מהמשך ל' אדה"ז בשו"ע א"ח שם ברכת שהחיינו שאומרים בקידוש היום... בשביל מצות קידוש היום שהיא ג"כ מצוה הבאה מזמן לזמן. ומשמע שברכת הזמן על המועד היא כברכת הזמן על מצוה הבאה מזמן לזמן. אלא שבכל אופן צ"ע לכאורה בל' אדה"ז שם, בשביל מצות קידוש היום (ולא נקט שהיא על זמן המועד). וראה לשונו בסת"ב ס"ג, ונפטר בברכת שהחיינו שמברכין ברגל בקידוש לילה. ואכ"מ.

כללות זמן המועד, דנוסף על המצוות שחייבים בהן בכל מועד ומועד, יש חיוב ברכה על עצם זמן המועד (היינו לא מצד חידושו אלא בגלל עצם היותו זמן מועדי).

והנפקותא בין שני אופנים אלו היא לענין תשלומין של ברכת הזמן, כפי שנפסק להלכה (במגן אברהם, וכן ב" שו"ע אדה"ז⁽¹²⁾), אם לא בדרך כליל ראשון מברך כל שבעה, שגדרן של תשלומין אלה תלוי בשני האופנים הנ"ל:

לאופן הא' שברכת שהחיינו על המועדים היא מצד החידוש בהגיע זמן מיוחד זה, הרי זמן החיוב של ברכה זו הוא כליל ראשון של חגיגה בעת הגעת החגיגה (וזוהי כוונת הברכה, על הגעת זמן המועד), אלא שאם לא בירכה אז,

(13) ועפ"י י"ל שאינו מטעם שמחה — ראה לעיל הערה 11 — אלא מפני עצם זמן המועד. ולהעיר שברמב"ם הל' ברכות (פ"יא) הביא רק ברכת שהחיינו על קניית דבר חדש וכיו"ב, וכן על מצוה הבאה מזמן לזמן — ולא ברכת שהחיינו על המועדים.

(14) ר"ס תעג, וכן בר"ס תרגם — מעירובין שם. סוכה מז, ריש ע"ב. — ובמנ"ח (מצוה ש) תמה על הרמב"ם שלא הביא דין זה. וכבר העירו שלא הובא גם כטור ושו"ע. ואכ"מ.

(15) סתע"ג ס"ב. סתרמ"ג ס"ה.

(16) ראה עד"ז בשו"ת ראשית ביכורים (לרב"צ הכהן, מ"ץ דווילנא — ח"ב ס"ד) לענין ברכת שהחיינו, אם, כל שבעה תשלומי יו"ט א' הם או כולם תשלומין זל"ז — כעין פלוגתת ר"י ור"א (חגיגה ט, א) לענין תשלומי רא' וחגיגה, אם תשלומין דראשון הם או תשלומין זל"ז וכל יום ויום מימי החג חובה באפי' נפשי' הוא. — וראה לקמן הערה 23.

(17) להעיר מרש"י שבת (כג, א ד"ה כל): אבל זמן משהגיענו להתחלת הזמן הגיענו.

ב.

ע"פ האמור לעיל ע"ד הדגשת ענין הגאולה (במיוחד) בזמן זה — מתעוררת תמיהה הכי גדולה: היתכן שמבלי הבט על כל העניינים — עדיין לא פעלו ביאת משיח צדקנו בפועל ממש? ... דבר שאינו מובן כלל וכלל!

ותמיהה נוספת — שמתאספים עשרה (וכו"כ עשירות) מירשאל ביחד, ובזמן זכאי בנוגע להגאולה, ואעפ"כ, אינם מרעישים לפעול ביאת המשיח תיכף ומיד, ולא מופרך אצלם, רחמנא ליצול, שמשיח לא יבוא כלילה זה, וגם מחר לא יבוא משיח צדקנו, וגם מחרתיים לא יבוא משיח צדקנו, רחמנא ליצול!!

גם כשצועקים „עד מתי" — ה"ז מפני הציווי כו', ואילו היו מתכוונים ומבקשים וצועקים באמת, בודאי ובודאי שמשיח כבר הי' בא!!

מה עוד יכולני לעשות כדי שכל בני ירעישו ויצעקו באמת ויפעלו להביא את המשיח בפועל, לאחר שכל מה שנעשה עד עתה, לא הועיל, והראי', שנמצאים עדיין בגלות, ועוד ועיקר — בגלות פנימי בעניני עבודת השם.

הדבר היחידי שיכולני לעשות — למסור הענין אליכם: עשו כל אשר ביכלתכם — ענינים שהם באופן דאורות דתוהו, אבל, בכלים דתיקון — להביא בפועל את משיח צדקנו תיכף ומיד ממש!

ויה"ר שסוכ"ס ימצאו עשרה מירשאל ש"יתעקשו" שהם מוכרחים לפעול אצל הקב"ה, ובודאי יפעלו אצל הקב"ה — כמ"שי „כי עם קשה עורף הוא (למעליותאי, ולכן) וסלחת לעוננו ולחטאתנו

(1) תשא לד, ט.

(2) ראה שמ"ר ספמ"ב. הובא בתר"א מג"א כג, סע"ב. לקו"ת בלק סז, ד.

משלימה כל שבעת ימי החגים:

משא"כ לאופן הב', הרי הברכה חלה על כל רגע ורגע של זמן המועד, היינו שכל רגע ורגע של המועד חייב בברכה זו, אלא שהברכה שבלייל ראשון פוטרת כל החג כולו. ולפ"ז, גם כשמברכים בשאר ימי החג אין הפירוש שבירך בזמן דתשלומין, אלא כל המועד הוא זמנהי.

[ונפק"מ להלכהי – ע"ד מ"ש ה-

צפע"ני בנוגע למצוות שיש להן זמן נמשך, דיש לחקור „אם ר"ל דהחייב הוא עליו תיכף רק שיכול להשלימו בזמן, או שמתחילה הדין כך שיכול לעשותו כל"ז זמן זה"י – „ונפק"מ אם אירע לו אונס אח"כ אם היה גדר תשלומין או עבר" (כיון דבעת החייב לא הי' אונס), משא"כ אם כל הזמן הנמשך נקרא זמן המצוה, אזי אינו עובר כי נאנס בזמן החייב].

ג. עפ"ז יש לבאר טעם הוספת ה- רמב"ם בטעם אי אמירת שהחיינו בשביעי של פסח „(מפני שאינו רגל בפני עצמו) וכבר בירך על הזמן בתחלת הפסח":

זה שאין מברכים שהחיינו בשביעי של פסח לפי שאינו רגל בפני עצמו, יש לבאר בשני אופנים – בהתאם לשני האופנים הנ"ל (סעיף ב):

(א) כיון שאינו רגל בפני עצמו רק המשך לימים הראשונים, מעיקרא אין חיוב לברך שהחיינו, כיון שאין כאן חידוש, שהרי לא „הגיענו" למועד חדש.

(ב) בעצם יש חיוב ברכת שהחיינו על

הנפק"מ בחגיגה שם בחיגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני. ע"ש באורך. – אלא דלכאורה כנוד"ד, גם אם היא תשלומין דראשון, י"ל, שכיון שאצל הגר „הגיע" זמן המועד רק באמצע החג, חייב לברך אז. ואכ"מ.

(20) ראה צפע"ז על הרמב"ם בתחילתו (א, ב' ג), ובארוכה בהשטות לשם (בסוף צפע"ז הפלאה – גד, ב ואילך). מהד"ר (כ, א, פט, א). ועוד.
(21) אלא שבנוד"ד, ברכת שהחיינו, לכו"ע חייבים לברך לכתחילה כליל י"ט הראשון על כוס קידוש, אלא שכיון שתוכן הברכה הוא על (כללות) זמן החג, נמצא, שכל המועד הוא זמן הברכה (ולא זמן תשלומין).
(22) ועיין צפע"ז שם, דלאופן זה עשיית המצוה היא פעולה נמשכת על כל זמן החייב.

... אין גיכען וועלן מיר אַלע פייערען דעם חג המצות זמן חירותינו, וואָס אַמאָר חירות לויטן מאַמר רז"ל איז חירות מיצר הרע, וואָס במילא ווערט מען פריי אויך בגשמיות, אין אַנדערע ווערטער איז דאָס וואָס מיר בעטען באַ השי"ת און האַפען אז השי"ת וועט ערפילען אונזער בקשה, אַז עס זאָל צוגענומען ווערען דער יצר הרע פון יעדער איינעם, און זאָל געבען אויך ברכה והצלחה אין אַלע ענינים סיי אין גשמיות און סיי אין רוחניות, וועט מען במילא זיין פריי פון דאגות פרנסה און געזונט, און לאריכות ימים ושנים קענען דינען השם יתברך מתוך הרחבה, און השי"ת זאָל אייך מזכה זיין, אַז איר זאָלט קענען אַנזאָגען גוטע בשורות אין דאָס אַלעס אויבען דערמאָנטע.

(ממכתב ג' ניסן תשי"ג)

לפלא שזה זמן רב ביותר לא קבלתי ממנו כל ידיעות אף שמקבל הנני פ"ש ע"י אחרים וקרוביו. ועל של עתה באתי מעניני דיומא ימי חג הפסח הממששים ובאים ועיקרם באכילת מצה לילה הראשונה ומהיסודות שלה הוא הענין דוהגדת לבנך וכפי המובן מנוסח ההגדה ומפס"ד הלכה למעשה גם בנן חכם ובנן גדול הכתוב מדבר ומחילוק המענות אשר בנוסח הנ"ל שהחילוק מיוסד על שינוי הכתובים מובן ופשוט שהמענה צ"ל מתאים למהות הבן. וכיון שזיכהו השי"ת בבן יחיד אשר לבו ער לעניני אהבת ישראל ואפילו בתנועה דהעדר החשבון ולאו דוקא עבודה ע"פ טו"ד וכמו שהראה בפועל ע"י השתתפות בהגנה ובהצלת היהודים והבאים לאה"ק ת"ז ע"י משיח צדקנו בבי"א וכו' שבדודי זהו בא מהאבות לבנים ומהחיות של חסידים בני חסידים הרי זהו הוכחה גמורה שבסיוע ובגישה המתאמת יכול הי' להיות עובד ד' ולנצל את כל כחותיו הנ"ל לא רק במקצוע דאהבת ישראל אלא גם בהמקצועות דאהבת התורה ואהבת השם אשר ע"פ תורת הבעש"ט חד הוא. ואם מאיזה סיבה שתהי' אינו נוטה להתעסקות בעולם המסחר הרי צריך להשתדל בכל עוז ובכל תוקף להכשיר לפניו הדרך למצוא פרנסתו בענין אחר אם של פקידות או בחקלאות או בבית חרושת במשק וכו' ובלבד שימצא בסביבה שלא יוכרח לעמוד בנסיון תמיד על כל ענין שבתורה ונר מצוה והרי הרבה דבוק חברים עושה וכו' וכו' ובאשר נמצא באה"ק ת"ז זה רבות בשנים לפלא גדול ביותר שלא השקיע מרץ הנצרך בחיפוש ענין כזה שאחרי שיעבוד בזה הוא בעצמו יוכל אח"כ להכניס את בנו בזה שבתחלת הכניסה נצרך כל אחד מקרוב ומידיד ועאכו"כ שיכול לבנו זה מהורים שבמילא הי' מצליח בנו בגשמיות וברוחניות גם יחד שזהו ג"כ הצלחתם של ההורים.

מובן שבכל הנ"ל אין כוונתי למוסר וגם זוכר הנני הענין דאין צועקין על העבר אבל על של עתה ושל העתיד הקרוב כוונתי שעכ"פ מכאן ולהבא ישים לבו לבנו הנ"ל ביחוד ובתמידות ומובטחים אנו מפסק רז"ל אשר יגעת ומצאת. ובדאי למותר להוסיף אשר הנהגת בן יחיד משפיע ג"כ על הנהגת בת יחידה וכאשר מבטיחים את הראשון הי' ג"כ התחלה טובה ואולי יותר מהתחלה להבטיח גם את הענין השני ...

(ממכתב ג' ניסן תשי"ג)

...ומעניא דחג הפסח הבע"ל:

הנה הראשון לפסח דורות (שהוא הוראה לדורות, משא"כ פסח מצרים שהוא משונה בכמה ענינים — פסחים פ"ט מ"ח, ואינו אלא הוראת שעה) ה' בשנה שני' ליציא, ואמרז"ל (גיטין ס, ב) שהקדמה והכנה לו ה' ענין פרה אדומה. והנה פרה אדומה מטהרת את הטמאים ומטמאת את הטהורים, היינו שאומרים לכהן (וי"א לכהן גדול — פרה רפ"ד) לך וטמא עצמך (טומאה קלה), אף שעי"ז תוכרח לצאת לפי שעה מבית המקדש ומעבודתך שם, כדי שעי"ז תהי' היכולת לאיש ישראל, אף הנטמא בטומאת מת, ליטהר וליכנס לביהמ"ק. ולא עוד אלא שנקראת חוקת התורה מטעם זה (במד"ר רפ"ט) היינו ענין כללי בכל התורה (ראה לקו"ת ר"פ חוקת). והמוסר השכל לכא"א מאתנו — מובן.

(ממכתב י"ג ניסן תש"ה)

ב"ה. כ"ג ניסן תשי"ח
ברוקלין

תושבי כפר חב"ד

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

כנועם הגיעתני הבשורה הטובה, מהשתתפות תושבי הכפר במבצע המצה שמורה ובטרחתם בגופם — אפיית המצה שמורה. וכפי שכותבים לי מודגשה היתה השתתפות נשי ובנות חב"ד, ה' עליהן תחיינה,

ויהי רצון, אשר ההשתתפות במבצע מיכלא דאסווא ומיכלא דמהימנותא לאחינו בני ישראל — תוסיף בפעולות מיכלא זה בהנוגע לתושבי הכפר בעיניהם, שכללותן — יציאת מצרים, חירות מכל מצרים העלמות והסתרים ויציאה למרחב האמיתי, הן בגשמיות והן ברוחניות.

ובמיוחד לנשי ובנות חב"ד אשר בכפר חב"ד — הרי יהי רצון שכימי צאתך מארץ מצרים, שהודיעונו רז"ל שבזכות נשים צדקניות שבאותו הדור נגאלו אבותינו ממצרים, תזכנה גם הן, ביחד עם כל בני ובנות ישראל, בקרוב ממש לקיום היעוד, אראנו נפלאות, ע"י משיח צדקנו שיגאלנו בגאולה האמיתית והשלימה.

בברכה לבשו"ט תכה"י
ולהרחבה אמיתית בגור"ר ככה"ע

שביעי של פסח, כי כל רגע ורגע של המועד חייב בברכה, אלא כיון ששביעי של פסח אינו רגל בפני עצמו, לכן, הברכה שבירך בתחילת החג פוטרת גם החיוב שלו.

ויש לומר, שזוהי כוונת הרמב"ם (ועד"ז רבינו הזקן בשולחן) שאין אומרים שהחיינו בשביעי של פסח לפי ש, כבר בירך על הזמן בתחילת הפסח, היינו כי אופן הב' הנ"ל, שבעצם יש חיוב לברך שהחיינו גם בשביעי של פסח, אלא שחיוב זה נפטר"י בברכתו שבירך, "בתחילת ה"פסח" (כיון שאינו רגל בפ"ע).

ועפ"ז יש לבאר ג"כ הא שהשמיט אדה"ז (תחילת לשון הרמב"ם) "שאינו

(23) ואף שלענין קרבנות החג קיי"ל (רמב"ם הל' חגיגה פ"א ה"ד) דכולן תשלומין דראשון, י"ל דזהו רק לענין קרבנות החג שיש לימוד מ"ש (אמור כג, מא) "אוחו", אותו אתה חוגג ואי אתה חוגג כל שבעה" (וראה רש"י שם ד"ה כולן תשלומין דראשון) [ועד"ז לענין קיום מצוות החג, את"ל שהחיוב הוא רק על תחילת זמן החג (וראה צפ"ע"י שהובא לעיל), ה"ז מפני שרצון התורה שהגברא יקיים המצוה בהקדם, תיכף בתחילת החג] — משא"כ ברכת הזמן, שהיא על החפצא דזמן המועד, הרי חיובה חל על כל הזמן.

[ולאידך, גם את"ל גבי קרבנות תשלומין זל"ז וכל יום חובה באפי' נפשי' הוא — י"ל דשאני ברכת שהחיינו שענינה הברכה על השמחה והחי' דוש בהנחת זמן המועד (משא"כ במצוות החג, שחיובו הוא בכל רגע ורגע של החג)].

(24) עפ"ז יומתק ל' אדה"ז "שכבר אמרו" (ולא נקט כל' הרמב"ם "שכבר בירך") — כי בלשון זו מודגש יותר שגם שש"פ חייב בברכת שהחיינו אלא ש, כבר אמרו (היינו שהחיינו דשש"פ) בב' לילות הראשונים כו".

ולהעיר גם מל' אדה"ז גבי ר"ה (סת"ר ס"ה) "שב' הימים הן קדושה א' וכיום א' הן חשובין א"כ נפטר בזמן של אתמול" (ולא — שאין חיוב).

רגל בפני עצמו, וכתב רק, "כיון שכבר אמרו בב' לילות הראשונים של פסח":

אם ה' כתב ששביעי של פסח אינו רגל בפני עצמו, ה' זה נותן מקום לטעות שכוונתו ע"ד מ"ש לפניז לענין אי אמירת הלל בחוש"מ וי"ט האחרונים של פסח, ש"כולן טפלים ל"ט הראשון ואין שום אחד מהן כמועד בפני עצמו ולא תקנו לקרות ההלל אלא בפרקים דהיינו במועדים שהן באין מזמן ליזמן ובהתחלת המועד הוא שתקנו לקרותו" — ועד"ז לענין ברכת שהחיינו בשביעי של פסח, שתיקנו לברכה רק, "בהתחלת ה"מועד" (כשמגיע זמן המועד), ואח"כ אין כאן חיוב מעיקרא:

ולכן השמיט אדה"ז הלשון, "אינו רגל בפני עצמו", להדגיש יותר את ההבדל בין אי אמירת הלל (בחוש"מ וי"ט האחרונים) ואי אמירת שהחיינו בשביעי ואחרון של פסח, שהם ב' גדרים שונים, וזה שאין אומרים אז שהחיינו הוא מפני שנפטר בברכתו שבירך בלילות הראשונים של חג.

ד. ויש מקום לעיון, דהנה פירוש זה בגדר ברכת שהחיינו (שחיובה חל על כל זמן המועד, אלא שנפטר בברכתו שבירך בתחילת החג) אינו רק בנוגע לשביעי (ואחרון) של פסח, אלא גם בנוגע לחוה"מ. ועפ"ז צע"ק שהרמב"ם (וכן אדה"ז) קמ"ל חידוש זה לענין שביעי (ואחרון) של פסח דוקא.

ואף שקושיא גמורה אינה, שהרי אינו דרך הרמב"ם" (וכן אדה"ז"י) לכתוב דינים מחודשים שלא נמצאו בש"ס

(25) ראה יד מלאכי כללי הרמב"ם ס"ה, וש"נ.

(26) ראה לקו"ש ח"ד ס"ע 1126 ואילך. ועוד.

ופוסקים שלפניו, וכן בפנינו, שהרמב"ם לא כ' דין זה בפירושו, רק רמזו בצחות לשונו גבי טעם אי אמירת שהחיינו בשביעי של פסח – מ"מ ע"פ הידוע בגדול דיוק לשון הרמב"ם (וכן של אדה"ז בשולחנו הזהב), יש לומר, שיש דיוק בכך שחידוש זה נרמז דוקא אצל שביעי (ואחרון) של פסח.

ונקודת הביאור בזה – דבנוגע ל- שביעי (ואחרון) של פסח יש קס"ד שאינו נפטר בשהחיינו שבירך בתחילת החג (אף שאינו רגל בפני עצמו), ולכן הוצרך הרמב"ם (ואדה"ז) להדגיש, שגם בהם אומרים שהברכה שברך בתחילת החג פוטרת החיוב שחל על י"ט האחרונים של חג.

ה. הסברת הענין:

החג דשביעי של פסח קשור עם הנס דקריעת ים סוף [שכן קורין בשביעי של פסח שירת הים²⁷], שבנס זה מצינו ב' ענינים:

(א) הוא הגמר והשלמות דיציאת מצרים (כיון שאז "וירא ישראל את מצרים מח על שפת הים²⁸"), וכדאיתא בתורה ספתאיי ש"צריך להזכיר (ב)אמת ויציב" יציאת מצרים כו' וקריעת ים סוף, לפי ש"השלמת הגאולה היתה בקריעת ים סוף"³⁰.

[ויש לומר, שזהו הטעם לכך ששביעי של פסח, אינו רגל בפני עצמו, כיון

שכל ענינו הוא הגמר והשלמות דיציאת מצרים].

(ב) בנס זה ה' מעין הגאולה העתידה לבוא (שאז, "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ"³¹) – ע"ד מיתת מצרים באופן ש"לא נשאר בהם עד אחד³²", שזהו מהטעמים שבשירת הים נכללו הנבואות ע"ד ביהמ"ק השלישי שייבנה ע"י הקב"ה בעצמו, "מקדש אדני כוננו ידיך", בזמן ש"ה' ימלוך לעולם ועד"³³ – כיון שאז היו ישראל ראויים לגאולה האמיתית והשלמה, ועוד זאת, שתיכף בתחילת השירה – "אז ישיר משה"³⁴ – נרמז הענין דתחיית המתים³⁵.

[וענין הגאולה העתידה מודגש עוד יותר ביו"ט שני של גליות (דשביעי של פסח) – אחרון של פסח, שעיקר הארץ כות בהפסרת היום היא ע"ד משיח צדקנו, "ויצא חוטר מגזע ישי וגו'³⁶]].

והנה בנוגע ליחס של הגאולה העתידה לגאולת מצרים, מצינו שני ענינים: (א) הגאולה עצמה תהי' גדולה שלא בערך לגאולת מצרים, ועד שהיא

(31) זכרי' יג, ב.

(32) בשלח שם, כח.

(33) בשלח טו, וי"ח. וכפרשי שם.

(34) טו, א.

(35) סנהדרין צא, ב. הובא בפרשי עה"ת שם.

(36) ראה גם מאמר הצ"צ (ס' השיחות היש"ת

ע' 72) דאחרון של פסח הוא היו"ט על הגאולה האחרונה. ע"ש. – וראה לקמן הערה 43.

וידוע ג"כ מנהג הבעש"ט לאכול באחש"פ

סעודה שלישית וקראה. סעודת משיח" (ס' השיחות היש"ת שם ע' 75). "היום יום" כ"ב ניסן.

(37) ישעי' יא, א ואילך.

(38) כידוע הפירוש ב"כימי צאתך מארץ

דה"י [ואדברה, הזכרת הגאולה העתידה גורמת גם צער גדול, שכבר כלו כל הקיצין ועדיין לא בא, וא"כ ודאי שא"א לברך ע"ז ברכת שהחיינו³⁷].

וזהו החידוש בדברי הרמב"ם ואדה"ז דברכת שהחיינו ד"ט ראשון של חג כוללת ופוטרת ברכת שהחיינו ד"ט האחרונים, דאע"פ שיש מעלה נפלאה ב"ט האחרונים של חג, להיותם שייכים לגאולה העתידה לבוא, מ"מ, כל זמן שעדיין לא באה בפועל, הרי מה שנרגש עתה הוא רק ענין הגאולה כפי שנמשכת מיציאת מצרים (שהכח לגאולה העתידה כבר נמשך בפועל מגאולת מצרים), ומצד ענין זה הרי ברכת שהחיינו ש- בתחילת החג שפיר יכולה לכלול גם ברכת שהחיינו ד"ט האחרונים.

(משיחות אחש"פ תשכ"ג, תשל"ד,

שביעי של פסח תשמ"ט)

לקד"ש חל"ז ע' 14

בגדר חידוש לגבי גאולת מצרים. ב) לאיך גיסא ידוע, דכל הגאולות, גם גאולה העתידה, שרשן מגאולת מצרים, שהיא היתה כמו "פתיחת הצניור"³⁸ לענין הגאולה. וי"ל שזהו³⁹ מטעמי הה- לכה"י שמזכירין יציאת מצרים גם לימות המשיח, כיון שגם הגאולה דאז באה מכחה של יציאת מצרים.

ועפ"ז יש לומר, שיש מקום לחיוב מיוחד של ברכת שהחיינו בפ"ע על י"ט האחרונים של פסח, מצד החידוש שב- גאולה העתידה, שהיא למעלה לגמרי מגאולת מצרים, ואינה יכולה להיות נכללת בברכה שבירך בתחילת החג.

אלא שא"א לברך שהחיינו על הגאור- לה העתידה, כי ברכת שהחיינו היא רק על שמחת לבב מדבר שישנו בפועל ובמזומן, ועדיין אנו לפני גאולה העת-

מצרים אראנו נפלאות" (מיכה ז, טו), שלעת"ל תהייה "נפלאות" אפילו בערך להנסיים ונפלאות דיצי"מ (ראה אוה"ת נ"ך ח"א עה"פ ע' תפז. ושי"נ).

(39) ד"ה כימי צאתך תשיח רפ"ב. וראה גם

מאמר הצ"צ הנ"ל (בס' השיחות היש"ת ע' 72):

דער לעצטער טאג פון פסח איז דער סיום פון

דעם וואָס עס האָט זיך אָנגעהויבן די ערשטע

נאַכט פון פסח (ובהמשך לזה אמר, דאחש"פ הוא

היו"ט על הגאולה העתידה).

(40) סד"ה כימי צאתך שם.

(41) דעת חכמים במשנה ברכות ספ"א.

(42) להעיר מס' הבתים (מגדל דוד, ספר

מצוה מ"ע קנו) דאין השביתה דשביעי של פסח

"מענין חג המצות, כי השביתה ביום ראשון היא

זכר ליציאת מצרים אך ביום השביעי באה ה-

שביתה בו לזכר קריעת ים סוף שבשביעי ירדו

לים ואמרו שירה ואינו מענין י"ט הראשון . .

ומה צריך לבאר לפי הנהגתנו שבשביעי של פסח

אינו מענין יו"ט הראשון, אך לא תקנו בו חכמים

שהחיינו כמו שתקנו בשמע"צ. ע"ש.

(43) ע"פ המבואר בפנים יש לבאר דברי כ"ק

אדמו"ר מהורש"ב נ"ע (שהובאו בס' השיחות שם),

שאמר בשמעו הויכוח בין בנות כ"ק מו"ח

אדמו"ר (כשהיו קטנות) אם אחש"פ הוא יו"ט

כשאר הימים טובים או לאו, "און מושקע זאגט אז

אחרון של פסח איז נ"ט אזא יום טוב ויר אלע ימים

טובים והרא"י אז צו ליכט צינדן זאגט מען ניט די

ברכה שהחיינו" – "איז כרגע האב איך זיך דער-

מאָנט אויף דער פאָסירונג פון אחרון של פסח אין

יאר תרכ"ה" (שבו אמר (כנ"ל) שאחש"פ הוא

היו"ט על גאולה העתידה לבוא),

דיש לומר שיש שייכות בתוכן בין שני ה-

סיפורים, דוה גופא הטעם שאין אומרים שהחיינו

באחש"פ, להיותו היו"ט על גאולה העתידה לבוא.

כבפנים.

(44) ע"ד א' הטעמים שאין מברכים שהחיינו

על ספירת העומר, כי "אין בו זכר לשום הנאה

אלא לעגמת נפשנו לחורבן בית מאוייו" (המאמר

ור"ן סוף פסחים. ועוד).